

به نام خدا

# روان‌شناسی شناختی

مفاهیم و کاربردها

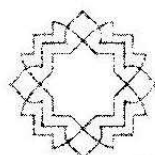
مؤلفان:

دکتر علی اکبر ارجمندنیا - دانشیار دانشگاه تهران

دکتر کیوان کاکابرایی - دانشیار دانشگاه آزاد اسلامی، کرمانشاه

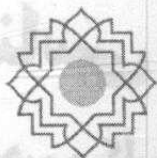
فاطمه ساختمانی - کارشناس ارشد روان‌شناسی

دکتر سمیرا یزدانی - دکترای روان‌شناسی



نشر آکادمیک  
ACADEMIC PRESS

|                     |                                                                              |
|---------------------|------------------------------------------------------------------------------|
| عنوان و نام پدیدآور | روان‌شناسی شناختی: مفاهیم و کاربردها/ مولفان علی‌اکبر ارجمندنیا... و دیگران. |
| مشخصات نشر          | تهران: انتشارات آکادمیک، ۱۳۹۹.                                               |
| مشخصات ظاهری        | ۲۱۲ ص.                                                                       |
| شابک                | ۹۷۸-622-720074-4                                                             |
| وضعیت فهرست نویسی   | فیبیا                                                                        |
| یادداشت             | مولفان علی‌اکبر ارجمندنیا، کیوان کاکابرای، فاطمه ساختمانی، سمیرا یزدانی.     |
| رده بندی کنگره      | BF۲۰۱                                                                        |
| رده بندی دیویی      | ۱۵۳                                                                          |
| شماره کتابشناسی ملی | ۶۲۰۹۴۲۷                                                                      |



نشر آکادمیک  
ACADEMIC PRESS

## روان‌شناسی شناختی مفاهیم و کاربردها

|          |                                                                                    |
|----------|------------------------------------------------------------------------------------|
| مؤلفان   | دکتر علی‌اکبر ارجمندنیا، دکتر کیوان کاکابرای،<br>فاطمه ساختمانی، دکتر سمیرا یزدانی |
| انتشارات | آکادمیک                                                                            |
| شابک     | ۹۷۸-۶۲۲-۷۲۰۰-۹۴-۴                                                                  |
| نوبت چاپ | اول / ۱۳۹۹                                                                         |
| قیمت     | ۴۴۰۰۰ تومان                                                                        |
| شمارگان  | ۵۰۰ نسخه                                                                           |

خیابان سهروردی شمالی، خ هویزه غربی، خ یوسفی، پلاک ۱، طبقه دوم

۲۸۴۲۹۴۸۴

Academicpub1@gmail.com

Academicpress.ir



## فهرست مطالب

|         |                                                             |
|---------|-------------------------------------------------------------|
| ۷.....  | پیشگفتار.....                                               |
| ۹.....  | فصل اول: روانشناسی شناختی: تاریخچه.....                     |
| ۹.....  | روانشناسی شناختی: تاریخچه.....                              |
| ۹.....  | ۱. سرآغاز.....                                              |
| ۱۰..... | ۱-۱. تحقیقات ارتباطات و رویکرد پردازش اطلاعات.....          |
| ۱۱..... | ۱-۲. رویکرد مانتازی را.....                                 |
| ۱۲..... | ۱-۳. رویکرد زبان شناختی زار.....                            |
| ۱۳..... | ۱-۴. رویکرد ذاتگرایی.....                                   |
| ۱۳..... | ۲. رشد روانشناسی شناختی.....                                |
| ۱۳..... | ۲-۱. شناخت الگو.....                                        |
| ۱۴..... | ۲-۲. مدل های حافظه و یافته ها.....                          |
| ۱۶..... | ۲-۳. روانشناسی زبان جدید.....                               |
| ۱۷..... | ۳. طلوع علم شناختی.....                                     |
| ۱۷..... | ۳-۱. حافظه و زبان.....                                      |
| ۱۸..... | ۳-۲. موضوعات پیرامون تصویرهای ذهنی.....                     |
| ۱۹..... | ۴. مسیرهای جدیدتر: عصب شناسی شناختی و اتصال گرایی.....      |
| ۱۹..... | ۴-۱. مدل اتصال گرایی.....                                   |
| ۲۰..... | ۴-۲. عصب شناسی شناختی.....                                  |
| ۲۲..... | ۵. نتیجه.....                                               |
| ۲۳..... | منابع.....                                                  |
| ۲۶..... | فصل دوم: روش های روانشناسی و مطالعه ی کارکردهای شناختی..... |
| ۲۶..... | روش های روانشناسی و مطالعه ی کارکردهای شناختی.....          |
| ۲۶..... | مقدمه.....                                                  |
| ۲۸..... | روانشناسی شناختی تجربی.....                                 |
| ۲۸..... | روش های زمانسنجی.....                                       |
| ۲۹..... | مدل استرنبرگ.....                                           |

|    |                                     |
|----|-------------------------------------|
| ۳۰ | روش‌های دستگاه محرک‌ها              |
| ۳۰ | تکلیف گوش کردن دایکوتیک             |
| ۳۱ | تکلیف‌های گوش به زنگی               |
| ۳۲ | روش‌های حواس پرت کن                 |
| ۳۲ | الگوی استروپ                        |
| ۳۳ | الگوی تکالیف دوگانه                 |
| ۳۴ | عصب روانشناسی شناختی                |
| ۳۴ | تحلیل کیفی رفتار                    |
| ۳۴ | مجموعه آزمون عصب روانشناسی          |
| ۳۵ | یک‌داریابی منعطف                    |
| ۳۵ | مجموعه موردی و مطالعه گروهی         |
| ۳۷ | پیوستگی و سستگی دوگانه              |
| ۳۸ | نتیجه‌گیری                          |
| ۳۸ | منابع                               |
| ۴۰ | <b>فصل سوم: مدل ۴ پی ناخیت</b>      |
| ۴۰ | مقدمه                               |
| ۴۱ | روانشناسی خلاقیت: تحقیق و کاربرد    |
| ۴۳ | چند پی خلاقیت داریم؟                |
| ۴۴ | ۱. رویکردهای مرتبط به محصول         |
| ۴۸ | ۲. رویکردهای مربوط به فرآیند        |
| ۵۱ | ۳. رویکردهای مربوط به شخصیت         |
| ۵۴ | ۴. رویکردهای مبتنی بر تأثیر         |
| ۵۸ | رویکردهای تلاقی                     |
| ۵۸ | نتیجه‌گیری                          |
| ۶۱ | منابع                               |
| ۶۸ | <b>فصل چهارم: حافظه فعال</b>        |
| ۶۸ | تاریخچه                             |
| ۶۹ | حافظه فعال                          |
| ۷۰ | الگوهای حافظه فعال                  |
| ۷۷ | تفاوت حافظه فعال با حافظه کوتاه مدت |
| ۷۷ | نتیجه‌گیری                          |

|     |                                                     |
|-----|-----------------------------------------------------|
| ۷۸  | منابع                                               |
| ۸۶  | <b>فصل پنجم: توانایی فضایی</b>                      |
| ۸۶  | توانایی فضایی                                       |
| ۸۷  | تعریف توانایی فضایی                                 |
| ۹۴  | جایگاه توانایی فضایی در مغز                         |
| ۹۵  | تحول توانایی فضایی                                  |
| ۹۷  | تقویت و بهبود توانایی فضایی                         |
| ۹۸  | منابع                                               |
| ۱۰۰ | <b>فصل ششم: حل مسئله</b>                            |
| ۱۰۱ | تعاریف و مفاهیم اساسی                               |
| ۱۰۳ | ریشه‌های پژوهشی حل مسئله                            |
| ۱۰۶ | ۱. الگوی حل مسئله اجتماعی (PST)                     |
| ۱۰۸ | ۲. الگوی حل مسئله شناختی-بهره‌فردی (ICPS)           |
| ۱۱۰ | عناصر حل مسئله                                      |
| ۱۱۳ | ارزیابی حل مسئله                                    |
| ۱۱۵ | برنامه حل مسئله خانواده / مدرسه محور                |
| ۱۱۷ | سبک‌های حل مسئله                                    |
| ۱۲۰ | سبک‌های حل مسئله در مدل حل مسئله اجتماعی            |
| ۱۲۲ | حل مسئله و بهزیستی هیجانی                           |
| ۱۲۴ | حل مسئله و ادراک از کیفیت روابط اجتماعی             |
| ۱۲۵ | مطالعات مداخله‌ای با روش حل مسئله                   |
| ۱۳۲ | منابع                                               |
| ۱۳۹ | <b>فصل هفتم: اکتساب زبان</b>                        |
| ۱۳۹ | اکتساب زبان                                         |
| ۱۴۰ | مکانیسم‌های اکتساب زبان                             |
| ۱۴۰ | آیا کودکان از طریق تقلید یاد می‌گیرند؟              |
| ۱۴۱ | آیا کودکان از طریق اصلاح کردن و تقویت یاد می‌گیرند؟ |
| ۱۴۳ | آیا کودک از راه قیاس یاد می‌گیرد؟                   |
| ۱۴۴ | آیا کودکان از راه ورودی ساختار یافته یاد می‌گیرند؟  |
| ۱۴۸ | مراحل اکتساب زبان                                   |

|     |                                                     |
|-----|-----------------------------------------------------|
| ۱۴۹ | درک و تولید صداهای گفتاری                           |
| ۱۵۱ | غان و غون                                           |
| ۱۵۲ | اولین واژه‌ها                                       |
| ۱۵۳ | تقسیمبندی جریان گفتار                               |
| ۱۵۶ | رشد دستور زبان                                      |
| ۱۵۹ | اکتساب معنی واژه‌ها                                 |
| ۱۶۱ | اکتساب ساخت‌شناسی واژه                              |
| ۱۶۸ | کسب عملی                                            |
| ۱۶۹ | رشد افعال کمکی؛ مطالعه موردی                        |
| ۱۷۱ | تعلیم زامترها                                       |
| ۱۷۲ | اکتساب زبان اشاره                                   |
| ۱۷۴ | پیش از یک زبان بلاردن                               |
| ۱۷۵ | دوزبانگی کودکان                                     |
| ۱۷۶ | نظریه‌های دوزبانگی                                  |
| ۱۷۸ | دو تک‌زبان در یک سر                                 |
| ۱۷۸ | نقش ورودی                                           |
| ۱۷۹ | تأثیرات شناختی دو‌زبانگی                            |
| ۱۸۰ | اکتساب زبان دوم                                     |
| ۱۸۳ | تأثیر زبان مادری در اکتساب زبان دوم                 |
| ۱۸۳ | مؤلفه‌های خلاقانه اکتساب زبان دوم                   |
| ۱۸۴ | آیا برای اکتساب زبان دوم زمان طلایی وجود دارد؟      |
| ۱۸۶ | خلاصه                                               |
| ۱۸۹ | منابع                                               |
| ۱۹۰ | <b>فصل هشتم: کارکردهای اجرایی</b>                   |
| ۱۹۰ | کارکردهای اجرایی چیست؟                              |
| ۱۹۳ | رشد کارکردهای اجرایی                                |
| ۱۹۸ | مروری اجمالی بر مدل‌ها و مؤلفه‌های کارکردهای اجرایی |
| ۲۰۶ | بازداری                                             |
| ۲۰۷ | توجه                                                |
| ۲۰۸ | مدل بالینی توجه                                     |
| ۲۰۸ | انعطاف‌پذیری شناختی                                 |
| ۲۱۰ | منابع                                               |

## پیشگفتار

روانشناسی شناختی علمی است که به مطالعه‌ی فرایندهای پردازش اطلاعات در ذهن از قبیل توجه، ادراک، حافظه، زبان، حل مسئله، خلاقیت و استدلال می‌پردازد.

روانشناسی شناختی همانند دیدگاه روانکاوی متوجه فرایندهای درونی است. اما در این دیدگاه بیش از آنکه بر امیال، نیازها، و انگیزش تأکید شود بر اینکه افراد چگونه اطلاعات را کسب و تفسیر می‌کنند و آنها را در حل مشکلات به کار می‌گیرند تأکید می‌شود. برخلاف روانکاوی تکیه‌گاه شناختی نه بر انگیزش‌ها و احساسات و تعارضات نهفته بلکه بر فرایندهای ذهنی است که از آنها آگاهییم یا به راحتی می‌توانیم از آنها مطلع شویم. این رویکرد در تقابل با نظریه‌های یادگیری قرار می‌گیرد که، غیای بیرونی را علت اساسی رفتار به شمار می‌آورند. اصولاً دیدگاه شناختی به افکار و شیوه‌های حل مسئله، توجه دارد تا تاریخچه شخصی. در این دیدگاه روابط بین هیجان‌ها، انگیزش‌ها، فرایندهای شناختی و در نتیجه همپوشی میان دیدگاه شناختی و دیگر رویکردها نیز آشکار می‌شود.

مانند همه جنبش‌ها در روانشناسی، روانشناسی شناختی یک شبه ظهور نکرد. بسیاری از جنبه‌های آن بوسیله کارهای دیگران پیش بینی شده بود. گفته شده است که روانشناسی روان شناختی هم جدیدترین و هم قدیمی‌ترین رشته در تاریخ این موضوع است. این گفته بدان معناست که علاقه به هوشیاری در نخستین روزهای حیات روانشناسی حتی پیش از آنکه به صورت یک علم رسمی در آید، امری بدیهی بوده است. در نوشته‌های فیلسوفان یونانی یعنی ارسطو به فرایندهای شناختی اشاره شده است، چنانکه در نظریه‌های تجربه‌گرایان و تداعی‌گرایان تأکید می‌نموده نیز چنین بوده است.

وقتی که روان‌شناسی به صورت یک رشته علمی جداگانه در آمد تو به یاد آن بر هوشیاری باقی ماند. ویلهم رونت به دلیل تأکیدش بر فعالیت خلاق ذهن یکی از پیشروان روانشناسی شناختی است. ساخت‌گرایان و کارکردگرایان با هوشیاری سروکار داشتند که یکی از آنها عناصر هوشیاری و دیگری کارکردهای آن را مطالعه کرد.

رفتارگرایی یک تغییر بنیادی در روان‌شناسی ایجاد کرد بدین معنا که هوشیاری را تقریباً به مدت ۵۰ سال از این رشته بیرون راند. بازگشت به هوشیاری، آغاز رسمی جنبش روان‌شناسی شناختی را می‌توان در سال‌های دهه ۱۹۵۰ ردیابی کرد. هر چند نشانه‌های آن در سال‌های دهه ۱۹۳۰ به چشم می‌خورد. ای. آر. گاتری روان‌شناس رفتارگرا با اظهار تاسف در مورد الگوی ماشینی روان‌شناسی اظهار داشت که روان‌شناسی باید محرک را به صورت امور ادراکی یا شناختی توصیف کنند.